

Bokashi in het kort

Wat is Bokashi?

Bokashi is het Japanse woord voor “gefermenteerd organisch materiaal”. Met Bokashi kun je organische resten om zetten tot een rijke bodemverbeteraar. Bokashi is de meest efficiënte manier om organisch materiaal weer terug te geven aan de bodem. Voor het maken van Bokashi wordt een eeuwenoude techniek gebruikt, namelijk fermentatie. Bij fermentatie verloopt de omzetting van de organische stof zonder zuurstof (anaëroob) en bij lage temperaturen, waardoor de energie en de stikstof in het product behouden blijft.

Waarom Bokashi?

Groene afvalstromen kun je verwerken tot Bokashi. Bermmaaisel, bladafval, fruitafval, snoeiafval (gehakseld), stalmest, slotenmaaisel en keukenafval kan allemaal verwerkt worden tot Bokashi. Je kunt Bokashi gebruiken om vrijwel elk organische afval op een zeer efficiënte manier om te zetten in een prachtig product voor de bodem. Zowel op weiland, akkerland als in borders (gemeente) kan Bokashi gebruikt worden. Anderzijds kun je Bokashi ook zien als dé oplossing om de bodemvruchtbaarheid en bodemgezondheid op te krikken. Bovendien leg je met Bokashi veel CO₂ vast in de bodem.

Hoe maak je Bokashi?

Net als bij het inkuilen van gras en maïs bij de rundveehouder wordt Bokashi in een hoop verwerkt en daarna afgedekt. De materialen worden daarvoor goed gemengd met micro-organismen en gemalen zeeschelpen. Deze zorgen voor een goede en volledige fermentatie. Eventueel kunnen voor een betere bodemstructuur en de binding van mineralen ook nog kleimineralen worden toegevoegd. Na het mengen wordt de hoop aangereden en aangedrukt. Daarmee wordt de lucht (zuurstof) uit de hoop verwijderd. Daarna wordt de hoop afgedekt met plastic. Na 8 tot 10 weken is de Bokashi klaar voor gebruik. Langer mag ook. De fermentatie vindt plaats bij een lage temperatuur (<40°C) en heeft een vochtgehalte nodig van ongeveer 50%. Vers materiaal verwerkt zich het beste tot Bokashi, maar ook met half vergaan, gecomposteerd of verrot afval kan alsnog Bokashi worden gemaakt. De verhouding tussen koolstof (C) en stikstof (N) maakt niet heel erg veel uit, maar er wordt gestreefd naar een verhouding van 20:1.

Wat kost Bokashi?

Voor het maken van Bokashi is ongeveer acht tot tien euro per ton nodig. Daarnaast heb je een flink stuk (landbouw)plastic nodig om de hoop af te dekken. Er gaat weliswaar wat arbeid in zitten (voor de boer is dat vaak de loonwerker die betaald moet worden), maar voor Bokashi is veel minder arbeid nodig dan voor het maken van compost. Bovendien kan met het maken van Bokashi vaak enorm veel worden bespaard op transport- en afvoerkosten van organisch materiaal.

Koolstof voetafdruk en bodemgezondheid

In tegenstelling tot composteren komt er bij het maken van Bokashi geen koolstof vrij in de vorm van CO₂. Daarmee is Bokashi een zeer milieuvriendelijke manier om koolstof terug te geven aan de bodem. Bovendien stimuleert Bokashi het bodemleven en levert het een enorme bijdrage aan een gezonde bodem, voor een gezonde voeding en leefomgeving.